

Girard voor een gelovige trialoog.

Door Wiel Eggen

Samenvatting

Girards verzet tegen seculier relativisme mogen we ana-theïstisch noemen, in de zin dat het 'Gods roepstem' serieus neemt zonder zich op een Godsbeeld vast te leggen. Het centreert zich op de evangelische Jezus-figuur, die hij (met de Islam) niet als bemiddeling tot zondevergeving ziet, maar als ethische oproep tot Godswerken. Jezus' zelfgave geldt dan als verbindende daad van de eindtijd die de oerval ongedaan maakt en de liefdesgemeenschap sticht. Dit sluit aan bij de Orthodoxe nadruk op het sacramentele leven van de gemeenschap, omdat Girard de kern van religie blijft leggen in het rituele. Maar hij volgt daarbij wel de Bijbels-profetische traditie die waakt tegen elke verwording waarin ritueel-sacramenteel volgen van hiërarchie en offers regel wordt en men Gods gerechtigheid doen vergeet (Hebr 10: 4-10). Bescherming van het individu mag nooit wijken voor die offermystiek. Tegelijk verstaat Girard deze keuze vóór het slachtoffer vanuit de roep tot "interindividualiteit", de roep om de mimetische drang te plaatsen onder het teken van de *agape*, oftewel de dienst aan elkaars vervolmaking. Dit is een genadegave die scheppend en helend is vanuit een bron die noch 'is' noch 'niet-is', maar eschatologisch 'worden mag' in een samengaan van Scheppen en Zorgen, waar Jezus' eerste kruiswoord vooropstaat: die ultieme bede dat Gods Geest de tegenstellingen niet wegneemt, maar ver-geeft, tot wederzijdse gave maakt.

Het goddelijke aldus zien als onpeilbare Geesteseenheid van totale almacht en genadige betrokkenheid tot het kleinste toe is wat de Islam in messiaanse openbaring en leefwereld van de Q-traditie heeft herkend. Maar het is ook het trinitaire patroon waarin, volgens de Orthodoxie, de mens deelt en zijn voltooiing vindt. Waar de Orthodoxie dit verbindt met de idee van *theosis*, God in ons, zal de Islam vanuit eenzelfde geloofshouding eerder de afstand tussen de kleine mens en Gods grootheid benadrukken. En het Westers *kenotisch* denken zal van de reddende hoop spreken dat de totaal Andere inbreekt om rivaliteiten om te buigen en ons via Christus' zelfgave elkaar opbouwend tot verzoening te brengen.

Maar hoe *geloof*-waardig is de idee dat de eeuwenlange geloofsstrijd kan wegebben als allen zich Jezus' eindbede eigen maken, die ook Nietzsche zo boeide? Kunnen gelovigen hun vraag om vergeving en schuldbelijdenis in de rituelen omkeren en bidden: bevrijd mijn vijand – en daarmee mij – van dodelijke nijd? En geloven dat ieder uitverkoren is om godskind te zijn en deelgenoot van het lam dat alle kwaad ten einde draagt en bidt: "Vader ik heilig mezelf om hen te helpen helend heilig te zijn en te leven uit de hoop dat de 'vijand' verlost wordt uit alle kwaad"? Niet omdat die Putin, Kirill, Biden, Ayatollah of Paus sukkels zijn, die niet weten wat ze doen, maar omdat wij geen van allen dat weten. Elkaar helpen eronder te lijden dat we de ander tot obstakel zijn en ongeloof-waardig maken. Daar lijkt mij de toekomst van de mimetische theorie te liggen als vergelijk tussen de rivaliserende religies wereldwijd.

Mij lijkt Girards mimetische theorie zó een vergelijk te bieden tussen de drie (Johaneïsch, Paulinisch, Q-traditie) lijnen die uit de evangelische profetie zijn ontstaan en elkaar nu naar het leven staan.